

SLOVEENIAS armastusega

Turismi mõistes on Sloveenia hea asukohaga – peaaegu keset Euroopat. Suurest liitriigist Jugoslaaviast eraldunud maa sai ELi liikmesriigiks 2004. aastal. Euro ja Schengeni ala hakkas kehtima aastal 2007.

Minul, Ruthil oli võimalus esmakordselt tutvuda Sloveeniaga 2009. aasta kevadel. Vahemere äärsete maade turismikonverentsil Viinis pakuti võimalust külastada üht osavõtjamaad ja minu valik langes Sloveeniale.

Sloveeniasse jõudmiseks on mitmeid võimalusi: auto, bussi, rongi või lennukiga. Sel korral sai valitud viimane variant. Lennujaamas üürisime Theaga rendiauto. Järgmised read ongi Theaga vaheldumisi kirja pandud sellest, mida nägime risti-põiki läbi riigi sõites, sekka mõned meenutused ja mõtted, mis seostuvad minu viie aasta taguse külaskäiguga.

Rahulik ja sõbralik õhkkond

Esimesed kilomeetrid mööda suurepäraseid maanteid pealinna **Ljubljana** poole sõites tundusid minule kui autojuhile väga rahuli-

kud. Selline rahulikkus saatis meid kogu nädala jooksul – ei mingit tõblemist ja teisele ärapanemist, arvestati kaasliiklejatega, kuigi kiirused polnud sugugi väikesed. Samasugust rahulikkust tundsi ka kaupluse kassajärjekorras seistes või mõnda kohvikusse ja muuseumisse sisenedes – kõigil oli aega ja kõike võeti rahulikult, see tagas mõnusalt sõbraliku õhkkonna.

Poole tunni pärast olime Ljubljanas, mis 2016. aastal saab roheline linna nime. Pealinn oma barokk- ja juugendstiili ehitistega jätab ehtsa euroopaliku linna mulje, kuigi valdavalt on tegu madalhoo- nestusega. Linna rajamisel lubati ehitada ainult kahe- kuni kolmekorruselisi hooneid, kus esimesel korrusel pidid olema kaupluse või mõne töökoja ruumid ja järgmisel majaomaniku elamine. Vanalinna poole jalutades on kaasaegse City Hotel'i kõrval näha kiviposte, mis

märgivad endisaegset lubatud majakõrgust. Armas vanalinn koos väljaku ja roosa frantsiskaanelaste pühakojaga, see värv on kirikul ehitamisajast, on rajatud linna läbiva Ljubljanica jõe kaldale. Ühel kalda poolel on ka turg, mis asub otse kiriku kõrval, koos välisöögikoh- tadega, kus võib maitsta erinevate maade sööke-jooke.

Juba esimesel öhtul vanalin- nas võttis meid Tripple Bridge (Kolmiksild) ehk üks Ljubljana tuntumatest sildadest nimega Tromostovje vastu muusika ja veinidegustatsiooniga. Kohale tulnud veinitalunike toodang ulatus klas- sikalistest sortideni välja. Mainima peab ka seda, et peaaegu 70% riigi veinisortidest vastavad tippveini kvaliteedikriteeriumitele ja seda proovitud pokaalitäied ka kinni- tasid.

Ljubljana jõe kallastel

Müütilised ja dekoratiivsed olen- did valvavad üle Ljubljana jõe vii- vat silda (Zmajski Most). Draakon on täna Ljubljana maskott ja ta ei kaunista üksnes linnavappi, teda leiab tassidelt ja kannudelt, mõni-

kord ka jalgrattal tänavatel sõitmas. Silla kuulsus ei ole veel jõudnud Sloveenia piiridest kaugemale, kuigi avamise ajal 1901. aastal oli see tolle aja väljapaistvamate tehniliste saavutuste hulgas, olles oma 33meetrilise pikkusega maailma kõige laiem terasbetoonsild, millel ainult üks kaar.

Teisel jõe kaldal on väga palju erinevaid kohvikuid, kus on ka lastele mõeldud mänguplatsid, kus väikesed ilmakodanikud saavad samal ajal omasoodu tegutseda kui vanemad einet naudivad. Pea iga nurgal mängivad muusikud, kord on selleks akordionist, kord kitarist, kord lihtsalt laulja.

Parema ülevaate mõlemast kaldast saab aga siis, kui sõita laevtrammiga mööda jõge või minna hoopis üles loss-kindlusesse, kus pakutakse rahvuslikke toite ning väikest tantsu- ja pillimänguprogrammi. Paljude restoranide nimedes peitub ka osa linna ajaloost, seega tasub klaasi õlle või veini juures selle kohta teenindajalt pärida.

Tänase sloveenia hümniis on osa France Prešereni (1800–1849) 1844. aastal kirjutatud luuletusest

„Prost”. Väljakul kolme silla juures varjab rahvuspoeedi ausamast lehtpuu nii, et teda kiriku trepilt näha ei ole. See 1905. aastal püstitatud ausammas ei sobinud truudele kirikuskäijatele – iga päev vaadata poeedi kohale kumarduva muusa paljastatud rinda kirikust välja astudes oli liig mis liig. Nii istutati lehtpuu õigesse kohta. Kas kokkuleppe juures mõeldi ka sellele, et sügisel lehed langevad, ei ole teada.

Ljubljanas kohtub pea iga sam-

mul nime Plečnik. Tema oli arhitekt, kes 1925. aastal kujundas linnakeskuse. Ka kolmiksild Prešereni väljakul, mis on tänaseks saanud linna sümboliks, kuulub tema loomingusse. Aastal 1280 viis puidust sild üle jõe. 19. sajandil projekteeris Plečnik kivisilla ja lisas selle mõlemale poole veel ühe, millised olid mõeldud ainult jalakäijatele. Täna on kõik kolm silda autovabad, nagu Ljubljana kesk- ja muinsuskaitse all olev vanalinn. Sellise otsuse võttis vastu linnapea Zoran Janković.

BTC City

Otsides nädalalõpul oma raadioaparaadile uut laadijat, avastasime täiesti teistsuguse Ljubljana – BTC City. Vanalinnast raudtee taha paneelhoonete vahele viib lai tee, kus sildid juhatavad hiiglasliku kaubanduskeskuse juurde. Rohkem kui 450 kauplust pakub nii kohalikke kui ka rahvusvahelisi brände. Meile saab kiirelt selgeks, et kuulsus olla suurim ostukeskus Euroopas, on põhjendatud. Samas on see väga selgelt kujundatud ja silte järgides leiab

kiirelt vajalikud poed. Tegelikult võib lausa klassikaliseks nimetada seda osa BTCst, kus tänavad jooksevad sirgjooneliselt ja kannavad erinevate maade ja kontinentide nimesid.

Omanike huvi on pakkuda erinevaid vabaaja veetmise ja sportimisvõimalusi, näiteks on seal Atlatise veelinn, multikino Kolosej, meelelahutuskeskus Arena, spordikeskus Millenium.

Kes oma autoga (parkimiskohti on üle 8000) sinna sõita ei soovi, siis on olemas erirong, mis viib Ljubljana raudteejaamast BTCsse.

Valik rahvusvaheliselt tuntud valgete ja punaste veinisortide seas on suur. Mõned sordid, näiteks Chardonnay, Sauvignon, Grauburgunder ja Weißburgunder, väärivad seda, et neid eriti esile tuua. Kuna Sloveenia viinamarjaistandused on väikesed, siis jõuavad need veinid mitte suurimatele, vaid ainult kõige nõudlikumatele turgudele.

Kõige laiemalt levinud on Welschriesling – see on vein, mida toodetakse Sloveenia kõikides veiniregioonides. Peale selle on veel vanad veinisordid Rebula ja Schipon.

Punaveinide seas torkab oma maitsega silma ka vein Refosco (Refosco Istriano või Refosco dal pedunculo verde). Nimi pärineb sõnadest *rasp* ja *fosco*, mis veneetsia ja fiuli keeltes tähendabki viinamarja ja tumedat kesta. Karsti eriline pinnas laseb sellest viinamarjast valmida veini nime all Teran, millele omistatakse tervistavaid omadusi. *Refoški* (sloveenia keeles) erinevus Teraniga seisneb selles, et Karsti piirkonnas valmivad veinid on täidlasemad kui rannikupiirkonna omad.

www.inyourpocket.com

Silma torkas, et Ljubljanas on au sees veel raamatupoed, millede aknaid ehivad tuntud kirjanike pildid. Värviliste fassaadide taga leiab väikseid põnevalt dekoreeritud butiike, aga ka meie jaoks eksootilise vihmavarjude parandustöökoja, mille aknaid ehivad veidi luitunud vanemad ja uuemad varjud.

Sloveenia naabrid on Itaalia, Horvaatia, Ungari ja Austria. Nendel riikidel on mõju slovee-

nia kultuurile. Näiteks sõites läbi mõne väikelinna, neid on palju, on tunne nagu oleksid Austrias või Itaalias. Sarnasust on tunda ka muusikas ja isegi rahvariietes – meeste sulgedega kaabud ja põlvpuksid!

Kaunis väikelinn Piran

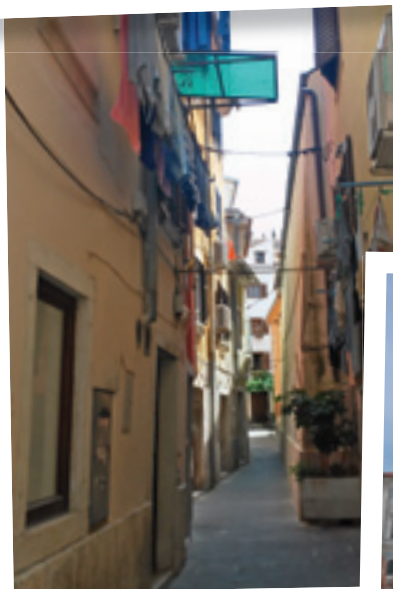
Sloveenia linnadest võitis minu südame juba eelmisel korral **Piran** – väike Veneetsia! Jalutades riigi kõige edelapoolsema linna kitsas-

tel tänavatel, kus pea kohal nõõridel rippus pesu, viitas Thea kunstiajaloolasena mitmetele vanade meistrite tehtud majade kaunistele ustele ja akendele. Möödudes väikestest pitsakohvikutest, kust sinuni kandus just-just ahjust tulnud pitsa ja selle kõrvale kuuluva hea kohvi aroom – sellest ei saa sa lihtsalt ükskõikseks mööduda, vaid seda kõike tuleb nautida!

Pirani avaral keskväljakul asub linna kuulsaima mehe ausammas. Helilooja ja viulivirtuoosi Giuseppe Tartini sünnimaja on üks väljakut ümbritsevatest itaalia stiilis hoonetest.

Olemasoleva kaitseks ja säilimiseks on külalistel keelatud autoga linna sisenemine. Linna ääres on suur mitmekorruseline parkimismaja, kust edasi saab minna väikese bussiga. Meie valisime jalutamise, sest astudes välja parklast, astud samas nagu postkaarti.

Piran on kindlasti Sloveenia kõige rohkem pildistatud linn, sest siin ei ole vist küll ühtegi kohta, kust ei avaneks kaunis vaade ja ei tuleks esile mõni üllatusmoment. Pirani jaoks on vaja palju aega.

Postojna koopad ja postijaam

Portoroži linnast 60 km kaugusel asuvad **Postojna koopad** ja rahvuslik postijaam **Postojnaska Jama** jagavad omavahel 112 aastast ajalugu, kusjuures viimane on maailma vanim maa-alune postiteenistus. Väike rong viib maailma ehk kõige tuntuimasse koopasse, mida on viimase 200 aasta jooksul tulnud uudistama umbes 36 miljonit külastajat ja mille kohta on välja antud üle saja reisijuhi. Siin on maailma suurim looduslik karstimälestis. Giidi saatel saab imetleda looduse kordumatut koopaloomingut – stalaktiite ja stalagmiite, mille suurim, viis meetrit kõrge valge juveel kannabki nime briljant!

Teadagi on, et vähemalt koopa sissepääsu on uuritud juba 13. sajandil. Esimene ametlik külaline, Austria troonipärija Ferdinand, käis koopas 17. augustil 1819. aastal. Koopa avastaja au kuulub aga noorele lambihoidjale – Luka Čeč otsustas 14. aprillil 1818. aastal, kui valmistati ette Austria keisri külaskäiku, ronida kaugemale ja nii sattus ta võlumaailma. Naastes

STARA TRTA

Adressil Vojašniška 8, 2000 Maribor. Sellel aadressil otse jõe kaldal asub lokaal, mille valget seina mööda lookleb viinamarjavää. Oma 450aastase vanusega on ta ka Guineasse rekordite raamatusse kantud. Tegemist on meie planeedi vanima elava viinamarjaga, mis kannab ka vilju. 35–55 kg sümboolset aastast saaki villitakse 2–5 dl pudelitesse, millised on valmistanud Sloveenia kuulus kunstnik Oskar Kogoj. Selline veinipudel on eriti väärtuslik kingitus gurmaanide seas.

Vana Vää sümboliseerib üheaegselt Maribori, Steiermargi ja Sloveenia veinikultuuri. Täna kasvavad tema järeltulijad peaaegu kõikidel kontinentidel ja loomulikult Sloveenias.

Veinimuuseumisse ja veiniriulite vahele juhib põrandal looklev mosaiik, mis sümboliseerib Drau jõe. Siin töötavad kaunid neiud on väga uhked selle mosaiigi üle, mis kaunistab maja alates 2014. aastast. See on Sloveenia suurim mosaiik, mis järgib 5000 aastast traditsiooni. Ja kui mitte unustada end veinipudelite etikette vaatama

ja hoida pilk põrandal, saab üht-teist teada ka Maribori ajaloo.

maribor-pohorje.si

maribor.si

www.visitmaribor.si

Roosa, pime ja lapselik

Kui koopa esistes suveniirikauplustes olid välja pandud punaste lainjate kõrvakestega plüüsloomad, siis akvaariumis võis nende elusvarianti uudistada. Armas või mitte, on see proteus ehk *Proteus Anguinus*, pigmenditu roosaka nahaga kahepaikne, teise nimega koopaoilm. See on neoteeniline loomake, mis tähendab, et täiskasvanule jääb noorlooma kehalised omadused alles. Tema keskmine vanus on peaaegu 69 aastat ja võib ulatuda sajani. Peale selle on ta pime, sest koopas elades on ta silmad taandarenenud. Aga erilisuse poolest on proteus maailmaklass: kuigi ta hingab kopsude

kaudu, on tal mõlemal pool pead punakad sulgjad välimised lõpused. Need titetundemärgid jäävad talle külge terveks eluks. Et ta aga titena lapsi saab, siis nimetatakse seda „neoteeniaks” ja „Pädomorfoosiks” (kreeka keeles on „neos” noor ja „paidos” laps).

Muinasjutt jääs

Hästi mäletatakse Postojnas 2014. aasta veebruari, mil sademeid oli palju ja ilm oli väga külm. See oli Sloveenia kõige hullem kogemus külmuva vihmaga viimase saja aasta jooksul, mis muutis aga looduse kristalseks imeks. Postojna oli ülejäänud maailmast ära lõigatud, ei elektrit, ei telefoni – oleks saanud nagu jääaeg. Loodus muutus imekauniks jäämuinasjutuks, mida täna meenutavad postkaardid suveniiripoodides (originaalfotode autor Iztok Medja).

Ulmeliselt mõjuv valgus fotodel on jäädvustatud sellisena, nagu see siis jääga kattunud puude ümbruses oli. Postkaartide tagakülge kaunistab *Proteus Anguinus*.

lausus ta kuulsusrikka lause: „Siin on uus maailm, siin on paradiis!” Lukale ollakse tänulik aga veel ühe teise teene eest – tema leidis esimese koopapõrnika, kellele järgnesid mitmete teiste eluvormide avastused.

Kõige pidulikum ja säravam valgustus pandi koopasse aga 1857. aastal, kui Vini-Triesti raudtee tõi kohale Austria keisri Franz Josephi ja keisrinna Elisabethi. Seati üles 12 000 valgusallikat, ainuüksi suurde halli 1500. Et koobas maailma tunnuimate hulka kuulub, siis selle eest on hoolitsetud juba sajandeid. Nii seati raudteejaamadesse üles reklaamplakatid, jagati lendlehti ja tutvustati koobast ka maailmanäitusel Pariisis (1867) ja Viinis (1873).

Siin asub ka *Proteus*-koopa Vivaarium, milles saab uudistada koopaelukaid. Täna on teada rohkem kui 150 loomakest, kelledest 99 (mõnikord ka rohkem) elavad

Postojna koopas. Seega on koobas maailma üks „elavamatest”. Siin leiab ämblikke, põrnikaid, veetiguseid, liblikaid, rohutirtse ja loomulikult nahkhiiri.

Kuulsustest on koopas käinud veel kuninganna Margarethe II koos abikaasaga; Jaapani printsess Nori (Sayako), keisripaari ainuke tütar; aastal 2005 viibisid siin neli presidenti: Włodzimierz Cimoszewicz Poolast, Ivan Gašparovič Slovakiast, Tarja Halonen Soomest ja Robert Kotscharjan Armeenias; 2006. aastal võõrustas Sloveenia president Janez Drnovšek Monako vürst Albert II ning 2007. aastal oli siin Itaalia peaminister Romano Prodi.

Ruth on varem juba koopas käinud, mina olin siin esimest korda. Nii jäin ma meie giidi kõrvale, kes oskas viidata allapoole ripuvatele õhulistele kardinale, loomakujudele ja andis teada, et koopas toi-

muud kontserdid ja mitmed muud üritused. Nii näiteks tasub paika külastada suvistepühade ajal (tähistatakse alates 1825. aastast). Siis toimub jumalateenistus, mängivad muusikud ja laulavad koorid.

Predjama kindlus

Koopast kümne kilomeetri kaugusel on **Predjama kindlus**, mis osaliselt on ehitatud mäekülje sisse, olles selliselt vallutamatu juba üle 700 aasta. Kõige kuulsam elanik ka Adelsbergeri kindluseks nimetatud lossis oli viimane Sloveenia röövrüütel Erasmus Lueger. Ta satus 15. sajandi keskel Austria keisri Friederich III ja Ungari kuninga Matthias Corvinuse omavahelise võitluse vahele. Reetjaks oli tema oma teener. Giid näitas lossis paika, kus Erasmus suri, selleks oli lossi kivine tualettruum.

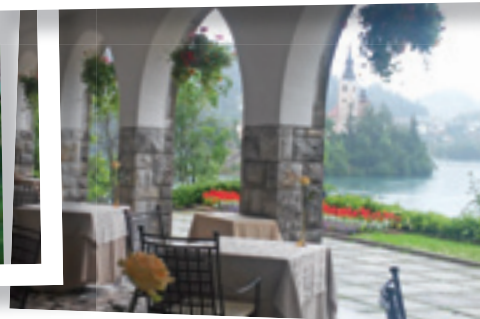
Meie külaskäigu ajal olid oma kaamerad lossi ees püsti pannud Brasiilia teleoperaatorid – nii kaugele on selle Sloveenia ühe võimsama ja maalilisema kindluse kuulsus jõudnud.

www.postojnska-jama.si

Möödunud hiilgus ja tänapäevane öko Bledis

Väikeses muinasjutulise võluga puhkuselinnas **Bledis** võib leida mitmeid huvitavaid kohti.

Hotelli Villa Bled, kus on 31 ruumi, enamik neist sviidid, ümbritseb hoolitsetud aed rikkalike lillepeenarde ja kauni väikese teemajaga. Hotell avati 1. juunil 2013. aastal ja seda majandab

riiklik protokolliteenistus (State Protocol Services of the Republic of Slovenia Brdo).

Restorani väliterrassilt avaneb jumalik vaade järvele ja selle keskel asuvale väikesaarele, kuhu armastas ka seltsimees Tito aerutada. Teisel pool järve asub viie tärniga loss-hotell, millest Ruthil on ülivõrdes head mälestused elmisest Sloveenia külastusest.

Bledis oli meie järgmine külas-käik tõelisesse Öko Park Hotelli. See perehotell Garden Village Resort on tõesti 110% öko. Peahoones võtab sisenejat vastu väike pood, kus pakutakse kohalikku toodet. Edasi ootab restoran. Püüdke nüüd endale ette kujutada lauda, mille ääres on kümme sentimeetrit puitpinda ja keskel suur muruplats! Osa praetaldrikust ja pokaalist jääbki murukattele. Kokad on aga tipptasemel – nägin lapsele toodud einet, milleks oli kauni paelaga kinniseotud kingitusepakk. Kujutage ise ette väikese inimese rõõmu, kui ta seda avades leidis seest erikujulise pitsa!

Einestada võib ka väliterrassil, kust paari sammu kaugusel asub väike rand lamamistoolide ja suplemistiigiga, millest ei puudunud lasteosa.

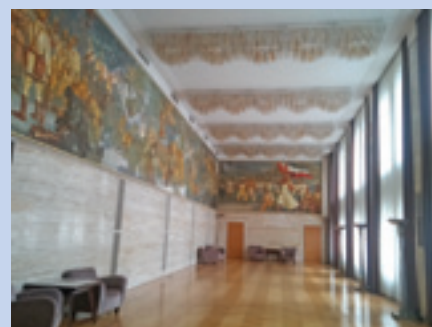
Ahhetama pani majutuse ala – väikesed telgid otse jõe kohal, tillukesed puitmajakesed puude otsas, ühele perele mõeldud puitelamud (elutuba, kööginurk ja magamiskoosa, teisel korrusel laste magamiskorid). Elutoa kohal rippuv võrkkiige taoline võrk pidi lastele eriti

Presidendi villa

Villa Bledi ajalugu on seotud Austria aadlipere Windischgrätziga, kes 1902. aastal keisri lapselapse Elisabethiga abiellus. 1922. aastal müüdi valdus Serbia printsile Alexander Karadordevicile. Juba tollal oli Bled tuntud puhkusepaik, kus käisid ka Rumeenia, Kreeka ja Inglismaa kuningapered.

Uue lossi ehitust alustas arhitekt Joze Plečnik, kelle nimega on Ljubljana tihedalt seotud. Sõdade tõttu ehitamine venis. Täna sa Villa Bled 1947. aastal.

Jugoslaavia president Josip Broz Tito kasutas Vila Bledi suveresidentsina. Nimekiri sealsetest külalistest on väga pikk ja eksootiline: Etioopia keiser Haile Selassie, Nõukogude Liidu valitsusjuht Nikita Hruštšov, Jordaania kuningas Hussein, India peaminister Jawaharlal Nehru, tema

tütar ja hilisem India peaminister Gandhi, Egiptuse president Gamal Abdel Nasser, Sri Lanka peaminister Sirimavo Bandaranaike, Indoneesia president Sukarno, Sambia president Kenneth Kaunda, Jaapani keiser Akihito, Kesk-Aafrika keisririigi president Jean-Bedel Bokassa ja Põhja-Korea president Kim Il-Sung. Need nimed möödunud aegadest loovad villas erilise hõngu.

www.vila-bled.si

meeldima! Majad on väga erinevad, kuid veel uhkemad ootasid meid ees – väljast nagu suur telk ja seest mitmetoaline hotellinumber kõige vajalikuks. Ja telgi ees veel saunatünn ja välikamin – see on kohalik glamping: luksuslik telkimine. Telgid ise, muuseas, ütles meie giid, on valmistatud spetsiaalselt nende jaoks. Kellel oma saunatünni ei ole, paneb kinni aja jõe peal asuvas okstest punutud ümmarguses saunas. Kes tahab elada traditsiooniliselt, siis nende jaoks on olemas paar standardtuba kivihoones.

Hotellil on oma aed, kus kasva-

tatakse kogu lauale jõudev juurvili. Tähelepanu äratas aeda jooksev ja kividega ääristatud oja, mille juures oli silt, et seda vett ei ole soovitatav juua. Miks? See oli köögis kasutatud vesi, millega kastetakse juur- ja puuvilju.

Kogu süsteem on väga hoolega läbi mõeldud, kasulik loodusele ja hästi vastu võetud külastajate poolt.

Portorož kui merekuurort

Kui ülejäänud Euroopas annavad nädalate pikku end tunda jahedad temperatuurid, siis on ka kõige kül-

memal aastaajal, lumiste miinuskraadidega termid ja wellness-keskused Sloveenia lõunaosas varustatud sooja mereveega. Termidest avaneb vaade mitte ainult sügavsinisele merele, vaid ka lumega kaetud Alpidele. Mõnuledes vees ja nautides vaadet mägedele, on tunne, kuis kõik ebameeldiv kaob valgusaastate taha.

Siinne merevesi kuulub puhtamate ja tervislikema hulka terves Vahemere regioonis. Lõõgastav on kerges tuules, kõrvus suvemuusika, jalutada mööda **Portoroži** merepromenaadi, kus puudust terrassid on otse vee ääres või viivad kaugeemale vette. Öhtune promenaad hubaste laternate all kutsub maitsema suurt jäätisevalikut, pitsat ja peenemaid roogi või kõndima hiliste tundideni avatud turul, kust leiab teokarpe ja disainkaelahteid.

Otse mere äärt pidi järgnevad üksteisele, nagu pärlid reas, veel K.u.K ehk keisri ja kuninga villad – meenutused minevikust, kui Portorož oli monarhia „suur kuurort”. Kui aastal 1910 avas oma ukseid hiiglaslik Palace Hotel, siis oli see tollase ülemise Adria üks suursugusematest hoonetest.

See oli aasta 1879, kui üks Pirani arst alustas reuma ravi- mist Portoroži lähedal leiduva tervendava soola abil. 1897 kuulutas Kuninglik ja Keiserlik Siseministeerium Portoroži soodsa kliima ja kasvanud tervistavate kuuride tõttu merekuurordiks. Portorožist sai tollal Grado ja Opatija kõrval üks elegantsemaid

merekuurorte Austria Rivieral. Ja nii alustas 1908. aastal Viini arhitekt Johann Eustacchio Palace Hoteli planeerimist, mis avati 20. augustil 1910. aastal. Suursugune hoone oli rajatud historistlikus stiilis, milles leidis Viini secessiooni ja neorenessansi sugemeid ning oli oma terve olemusega keskendunud kõrgklassi vajadustele. Eriliseks atraksiooniks kujunes 1913. aastal Villa San Lorenzos avatud kasiino.

Sõdade vahel turismindust Portorožis peaaegu polnud, alles 1960ndatel aastatel tulid prominendid tagasi. Renoveeritud fassadi ja kaasaegsete sisuga Kempinski hotelliketti kuuluv Palace Hotel avati uuesti 2008. aasta oktoobris. Ja sel ajal, kui tavakülastajad istuvad ühel pool tänavat pitsalokaalides ja hubastes restoranides, kõlab Palace'i valgustatud terrassilt kerge kuurordimuusika ja pikkades kleitides daamid keerlevad tumedates ülikondades härrade käte vahel. Tundus, nagu oleks aeg koraks seisma jäänud ja üle aia kikkajad tegid seda samamoodi, kui sajand varem. Vahe on ainult selles, et täna sirutavad nad kaugele ette oma *smartphone*'d, et jäädvustada see hetk. Pole ka ime, et hotelli tõmbajad on täna nii suur, väljapaistvate küllastajate nimekiri on silmapaistvalt pikk: ertshtersog Franz Ferdinand, Sophia Loren, Yul Brunner, Pierre Brice, Lex Barker, Adriano Celentani, Marcello Mastroianni, Bobby Fischer ja Josip Broz Tito.

Meie ööbisime Life Class &

Spa seitsmest hotellist Apollo-nimelises. Toast avanes imekaunis vaade üle lahe, eriti öhtuti, kui löid helendama hotellide tuled, reklaamid ja tänavalaternad.

Hotelliketis pakutakse ka vanadusvastast hooldust, mis ühendab Thalasso, Shakti-Ayurveda, Wai Thai ja ilukeskust. Majasiseses ujulas saab supelda 42 000 aasta vanuses mereveega täidetud termalujulas. Seinad kajastavad lugusid mammutitest ja eelajaloolistest ninasarvikutest ning sellest, kuidas vesi satub 705 meetri sügavuselt maa alt 23 °C termalvee basseinidesse. Suurtel tahvlitel on kirja pandud vee mineraalide sisaldus. Kes soolaväljade vahele ujuma ei jõua, leiab hotellides soolaväljamuda (fango, Aqua Madre). Suure pinge all töötavatele äriinimestele pakutakse Power Boost programmi, mis on üles ehitatud ajurveedale. Sellega tegeleb kogemustega Aleks Ceh.

<http://www.portoroz.si/en>

<http://www.portoroz.si/experience/istrian-cuisine/restaurants>

Maapealne soolatootmine

Soola tootmine on olnud läbi sajandite üks vanimatest majandustegevustest Aadria mere kirderannikul. Soolakaubandus on siiani olulisim majandusharu Sloveenias, millel on olnud oluline roll selliste linnade arengus nagu Trieste, Piran, Izola ja Koper. Viimase sajandi algusaastail rajati kokku 46,6 kilomeetrisele rannikule soolatööstused.

Kõige tähtsam on Toid Pirani

soolatööstus, millest tänaseks on küll ainult tilluke osa säilinud (Strunjan). Üks vähestest soolatööstustest Euroopas, kus soola toodetakse veel traditsioonilisel teel, asub Sečovlje jõe suudmes. See on muljetavaldavalt suur ala – 850 hektarit.

Seda paika saab ka külastada, kui otsida üles **Sečovlje Salina Nature Park**. Lihtne see ei ole, sest ühtegi viita ei ole teel näitamaks, kus tuleks ära pöörata (silt lubati aga õige pea panna). Meiegi sõitsime sealt mitu korda mööda, sest puudus suunav viit ja autost vaadates tundus õige koht ühe mahajäetud laohoonete platsina. Kui teil on aga hea tunnetus, siis tabate õige koha siiski ära ja teile avaneb põnev paik, kus toodetakse soola, mis oma kvaliteedilt on parem kui mitmed soolad sisemaa soolakaevandustest.

Sool valmib täpselt sama moodi, kui seda tehti üle 700 aasta tagasi. Soola korjaja on umbes 20 cm kõrguses vees jalgupidi ja tema käes on liblikavõrgu taoline ese, millesse sattunud soola paneb enda kõrval asuvasse nõusse. Pärast kuivatamist saab sellest naturaalne sool. Ka siin astub vahel loodus vahele – eelmisel aastal oli neil nii palju sademeid, et kogu aasta soolatootmise tulemus oli null ja ka sel aastal ei olnud esimesed suvekuud niiväga soodsad. „Ainult päike, meri, tuul ja soola valmistaja käsi on need, mis tast selle imelise toote teevad,” ütles tänase soolatatööstuse direktor Andrej Sovinc.

Kõige erilisem on *fleur de sel*,

Fleur de sel on haruldane ja eksklusiivne ning kallis soolavorm, nimetus pärineb prantsuse keelest ja tähendab soolalille (antud kauni kuju järgi). Selle valmistamiseks korjatakse labidatega õhuke kiht soola, mis kerkib pinnale madalas mereveega täidetud basseinis. Kuju on loonud loodus ise, seda leiab harva, sest see tekib ainult teatud ilmastikutingimuste juures. Korjamine on puhas käsitöö ja seetõttu on soola hind väga kõrge. *Fleur de sel* on seega esmajärjekorras deko-

ratsioon või lisand. Mõned väiksed kristallid puistatakse roale enne serveerimist, et anda sellele teatud vürtsikus, dekoratiivne väljanägemine ja tekstuur.

Fleur de sel on väga tundlik, sulab kiirelt, kasutada tuleb vahetult enne roa serveerimist. Erilise maitseelamuse saab, kui seda puistata karamellidele või teistele dessertidele, nagu *crème brûlée* või ka šokolaad. Soola eriline maitse tõstab paremini esile soola ja magusa kontrasti.

mille hind on umbes 18 korda kõrgem kui tavalise soola hind. See soolalill on väga kõrges hinnas aga gurmeede, tippkokkade, nagu üheksa tärniga hinnatud prantsuse kokandušefi Alain Ducasse poolt, ja muidu nautijate juures. Peale selle, et sel on lähemal vaatlemisel imeline kristalne vorm, on ka maitse eriline, algselt soolakas – omandab ta lõpus kerge magusa maitse. Seda ei kasutata toitude valmistamisel, vaid alles valminud toitude vürtsitamiseks.

www.soline.si

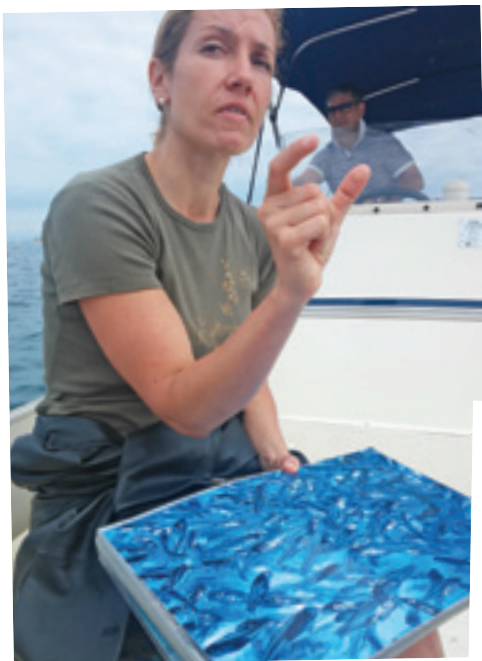
Thalasso Spa Lepa Vida

Kui olete leidnud üles looduspargi, kus hingate sisse täiesti teistsugust õhku, saadate pilguga kurge ja jälgi te, kuidas kauguses liuglevad purjekad, siis istuge väikesesse sõidukisse ja suunduge ühe üllatava, kauni ja erilise paiga poole – **Thalasso Spa Lepa Vida**. Siin, keset soolaväljasid, on erilisel rahulik oas,

kus päikeses soojenenud puit paitas jalgu ja sinine soolane vesi basseinis rahustas silma.

Visuaalselt ja geomeetriliselt meenutab spaa arhitektuur soolaväljasid ja väiksemad puidust majad soolakuuutamise onnikesi. Otse terrassil viiakse läbi kõik tervendamisprotseduurid, soolamudavannid ja massaažid, soolveja mineraalvannid (Aqua Madre). Inimesed, kes töötasid soolaväljadel, ei haigestunud reumasse, nende nahk nägi välja sile ja värske, seetõttu on sool leidnud tee ka kosmeetikasse.

Üllatav oli avastada kaunis oas keset soolaväljasid, kus ümbruskaudsete majade seintel ripuvad kirjuks värvitud puidust jalanõud ja kauguses riisuvad mehed labidatega soola. Õnneks jätkus väikeses roosas majakeses välja kõrval juba tepsidesse pandud soola ja esimest korda elus ostsingi ma seda erilist soolakas-magusat

kristalli nimega *fleur de sel*, et anda mõnele traditsioonilisele roale uus nüanss ja mõelda tagasi suviste soolaväljadele.

Fonda Kala Farm

Mitte kaugel soolakaevandusest on **Fonda Kala Farm** – tootmistalu koos kalarestoraniga. Farm sai Sloveenia parima turismiobjekti tiitli. Miks? Põhjus lihtne – kogu tootmine on looduslik ja öko. Meil oli võimalik sõita paadiga merelahele, kus näidati kogu kalakasvatuse tootmispoolt – lähemaimud on suurtes ümmargustes reservaatides ja võrgud on kinnitatud suurtele täispuhutud kummidele. Kalamaimusid toidetakse naturaalse toiduga kindlatel kellaaegadel ja nende kasvuaeg on mõnest kuust poole aastani. Loomulikult on selline tootmine kallisk, mis omakorda teeb kala poe omast tunduvalt kallimaks.

Kalafarm on leidnud koostööpartneriks restorani, kus tehakse roogasid ainult nende kasvatatud kalast ja see maitse on ülihea.

Võime seda kinnitada, sest pärast tutvustusretke merel saime degusteerida värskest soolatud kalaga võileibu ja sinna juurde proovida kohalikku veini. Soovitus kalameestele või kalakasvatusest huvitatutele – selliseid õppesõite teevad nad kõigile soovijatele ja võimaluse korral tasub osa võtta.

Sportlik Sloveenia

Kuna Sloveeniat ümbritsevad mäed, siis kutsutakse turiste erineva raskusega mägitatka- ja mäesuusaradadele ning veeparkidesse puhkama. Palju on väikseid suusakuurorte, mis sobivad suurepäraselt peredele, kus ka lapsed saavad juba varakult suusatama õppida.

Viis aastat tagasi ühes suusakuurordis, kui kõisraudteed pidi ühelt mäelt teisele liikusime, jäi meie vagonett kuristikku kohal seisma. Nii umbes poole tunni pärast, kui elektrisüsteemis mingi viga parandati, jõudsime sihtkohta. Väga suurt hirmu ei lasknud gondlis löksus olnud hea rahvusvaheline seltskond tunda, aga alla eriti

vaadata ei tahtnud ja väheke külm hakkas ka.

Logarska Valley Alpi org on üks Euroopa ilusamaid, kus lisaks kaunilele vaadetele loomulikult ka suurepäraseid sportimisvõimalused ja seda igal aastaajal.

Läbi vihmasaju taluhotelli Hotel Plesnik poole sõites tundus meile, et maailma lõpp läheneb ja me ei jõuagi kohale, sest vihm muutus lausa rajuks ja mägitee, millel ohtlikke liiklusmärke aina lisandus, järjest kurvilisemaks.

Hommikul saime pererahvalt teada, et nii suurt, tihedat ja pikka vihmasadu pole neil tükk aega olnud. Samuti nad ei mäleta, et sel aastaajal oleks mägede tippudel enam lund olnud. Hommikusöögiks saime nautida ehtsat talutoodangut – kodused keedised, küpsed, juust ja maitsetaimedega vesi joogiks.

Selle perehotelli rajas perenaise vanaisa. Tema ehitatud maja ei olnud küll täpselt samas kohas, kus praegune, kuid võimalikult palju on püütud säilitada endisaegset, mida

kinnitasid ka vanad fotod seintel.

Ka siis jalutades, mägede ilu nautides ja väikseid majakesi vaadates pidime endale taas kinnitama, et oleme Sloveenias, mitte Austrias.

Kiirpilk kohtadele, kuhu tasub kindlasti minna

Väikelinn **Radovljica** on täielik kauplusmuuseumite linn. Iga pood räägib juba sisenedes oma loo. Näiteks restoran-kauplus, kus valmistatakse erinevaid maiustusi ja menüüs on rahvuslikud road. Kui me maiustuste tegemist vaatasime, sõnas omanik lõbusalt: „Teie valmistate piparkooke ainult jõuludeks, meie kogu aeg ehk aasta läbi!”

Radovljica muuseumis on loomulikult üleval linna ajalooga seotud väljapanekud, kuid suurema osa on enda alla võtnud mesilased – tutvustatakse nende elu ja õpetatakse õige loodusliku meetootmist.

Meie programmis oli **Zice Carthusiani kloostri** külastus, kus toimuvad mitmed kontserdid ja on

avatud veinikelder. Viimased olid ammusel ajal iga endast lugupidava kloostri juures, kus lisaks veinidele tehti ka erinevaid likööre, mis aitasid mitme haiguse vastu. Seda kõike on võimalus maitsta ja kaasa osta kloostripoest.

Maribor, Austrias tuntud kui Marburg an der Drau, kuulus 12. sajandist alates Steiermargile. Kuni Esimese maailmasõja lõpuni 1918 oli ta osa Steiermargi hertsogiriigist ja seega Austria-Ungari Habsburgide võimu all ning 1919. aastal kuulutati segaduste ajal ilma rahvahääletuseta tulevase Jugoslaavia riigi koosseisu. 2012. aastal oli Maribor Euroopa kultuuripealinnaks.

Sloveenia on riik, mis võiks meeldida just neile, kes ei otsi teab mis ekstreemsusi, vaid soovivad rahulikku puhkust üsna tuttavlikus euroopalikus keskkonnas. Samas suudab Sloveenia pakkuda piisavalt palju üllatavaid ja nauditavaid elamusi.

**Thea Karin
Ruth Kivistik**

Praktilised nõuanded

- Varuge GPS, kuhu on viimased täiendused lisatud. Meie kaotasime asjatult aega nii-öelda vana GPSi kasutades, mis suunas meid tihtipeale hoopis valele poole.
- Poole üheksa ajal õhtul vaadake, kui palju teie auto kütusepaagis on kütust, sest kella üheksast on kõik bensiinijaamad suletud, vaid mõned üksikud on suuremal maanteel avatud. Automaatbensiinijaamu, mis on avatud 24 tundi, on suhteliselt harvalt.
- On olemas kiirteemaks, selle tasumist näitab esiklaasil olev märgis. Rendiautol on see eelnevalt olemas.
- Riiklikel pühadel ja pühapäeval lõunast alates on kõik kauplused suletud.
- Suhtlemiskeel – nooremad mõistavad inglise, keskealised ja vanemad vene keelt (kui räägite aeglaselt).
- Eriliseks suveniiriks, mille saab reisilt kaasa võtta, on Panjska Koncnic – väike pilt, mis oli kasutusel mesilastaru juures lennuava katteks. Enamasti kaunistati see religioossete, muinasjutuliste või folkristike stseenidega. Pildid on veidi naiivsed ja sageli valmistatud kas suure armastuse või huumoriga.
- Samuti tasub kaasa võtta soola või ka kosmeetikat, milles on soola kasutatud. Soola puhul on kõige erilisemad püramiidja kujuga kristallilised soolaterad (*fleur de sel*), mis maitsevad soolakalt, aga lõpus on tunda ka kerget magusat nüanssi. Sool on ette nähtud valmisroogade maitsestamiseks.